

Derviş ve İskân: Konya'da Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel Örneği

Dervish and Settlement: The Case of Sheikh Yatağan Ahmad Mürsel in Konya

Davut ŞAHBAZ*

Öz

13. yüzyılda Anadolu'ya gelip Horasan ya da Türkistan erenleri diye anılan Yesevî dervişleri, bölgenin Türkleşme-sinde ve İslamlaşmasında önemli rol oynamışlardır. Geyikli Baba, Hacı Bektaş-ı Velî, Abdal Musa, Sarı Saltuk, Emirci Sultan, Dediği Sultan bunlardan sadece bir kaçıdır. Ömer Lütfi Barkan tarafından kolonizatör olarak adlandırılan bu yerleşimci dervişlerin kurduğu zaviyeler ise bir yerleşme modelin ilk çekirdeğini oluşturmaktadır. Zikredilen yüzyılda Konya ve çevresinde Yesevî ekolünün temsilcileri Dediği Sultan ve onun halifeleri Handan Sultan, Ömer Baba, Ahmed Dede ve Melengürid Dağı'na yerleşen Yatağan Ahmed idi. Bunlar Yesevî Ata'dan aldıkları öğretileri Konya ve çevresine taşıyarak bölgenin sosyo-kültürel ve dinî yapısında etkili olmuşlardır. Turgud ve Bayburd Türkmenleriyle Horasandan hareket eden Dediği Sultan bir süre Hicaz'a uğramış oradan Melengürid Dağı'na gelmiştir. Halifesi Yatağan Ahmed i buraya bırakarak Melengürid dağına yurt tutmasını salık vermiştir. Kendisi ise Ilgın kasabasının Mahmudhisar köyüne yerleşmiştir. Yatağan Ahmed de Melengürid Dağı'nda kendi zaviyesini kurarak, bir yandan Türkmenleri irşad ederken bir yandan da âyende ve revendeye hizmet etmeye başlamıştır. Karamanoğlu II. Mehmed Bey ile yakın ilişkiler geliştirip, Suluçimen (Söbüçimen) ve Kavak mezralarının zaviyeye vakfedilmesini sağlamıştır. Bundan sonra Suluçimen mezarı zaviye merkezli bir gelişme göstererek köye dönüşmüştür. Vakıf, tahrir, temettuat ve nüfus kayıtları esas alınarak yapılan bu çalışmada Suluçimen mezarının zamanla nasıl Yatağan köyüne evrildiği ayrıca bahsedilen kaynaklardan hareketle köyün sosyo-ekonomik yapısı ortaya koyulurken, nüfus ve ekonomik gelişimi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yesevî, Derviş, İskân, Suluçimen, Yatağan, Ahmed Mürsel, Dediği Sultan.

Abstract

In the 13th century, the Yasawi dervishes, who came to Anatolia and were known as the Khorasan or Turkistan saints, played an important role in the Turkification and Islamization of the region. Geyikli Baba, Hacı Bektaş-ı Velî, Abdal Musa, Sarı Saltuk, Emirci Sultan, and Dediği Sultan are just a few of them. The zawiya established by these settler dervishes, referred to as colonizers by Ömer Lütfi Barkan, formed the initial nucleus of a settlement model. In the century mentioned, the representatives of the Yasawi school in Konya and its surroundings were Dediği Sultan and his successors Handan Sultan, Ömer Baba, Ahmed Dede, and Yatağan Ahmed, who settled on Mount Melengürid. They carried the teachings they received from Yasawi Ata to Konya and its surroundings, influencing the socio-cultural and religious structure of the region. Dediği Sultan, who set out from Khorasan with the Turgud and Bayburd Turkmens, visited the Hijaz for a while and then came to Mount Melengürid. He advised his caliph, Yatağan Ahmed, to settle on Mount Melengürid, leaving him behind. He himself settled in the village of Mahmudhisar in the town of Ilgın. Yatağan Ahmed also established his own zawiya on Mount Melengürid, guiding the Turkmens on one hand and serving the pilgrims and travelers on the other. He developed close relations with Karamanid Mehmed Bey the Second and ensured that the hamlets of Suluçimen (Söbüçimen) and Kavak were endowed to the zawiya. After this, the hamlet of Suluçimen developed around the zawiya and became a village. Based

Makale Geliş Tarihi: 19.07.2025. Makale Kabul Tarihi: 17.11.2025.

Araştırma Makalesi / Künye: ŞAHBAZ, Davut. "Derviş ve İskân: Konya'da Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel Örneği". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 19/37, (Aralık 2025): s. 165-187. <https://doi.org/10.19060/gav.1838061>

* Dr. Öğr. Ü. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, E-mail: davut.sahbaz@sel-cuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5303-3493.

Gazi

Akademik
Bakış

165

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

on waqf, cadastral, tax, and population records, this study examines how the Suluçimen hamlet gradually evolved into the village of Yatağan. Drawing on the sources mentioned, it also reveals the village's socio-economic structure and examines its population and economic development.

Key Words: Yasawi, Dervish, Settlement, Suluçimen, Yatağan, Ahmed Mürsel, Dediği Sultan

Giriş

Moğol istilası doğudan batıya doğru yeni bir göç dalgası başlatmıştı. Cüveynî istilanın şiddetini "...mamur yerler harabeye döndü. Canlıların büyük bir kısmı hayatlarını kaybetti. Yiğit ve büyük insanların kemikleri çürüdü. Alimler ya sefilleştirildi ya da dünyalarını değiştirdi" ifadeleriyle dile getirir.¹ Anadolu'nun Selçuklu idaresinin altında güvenli bir liman olarak düşünülmesinin yanı sıra buranın müreffeh bir İslam ülkesi kimliği taşıması göçlerin Anadolu'ya doğru akmasına neden oldu (Köprülü, 2015, s. 91). Böylece Doğu İslam dünyasının en batı sahası olan Anadolu'da, Türk-İslam nüfus yoğunluğunu tahkim etti. İstila-ya maruz kalan bölgelerden Anadolu coğrafyasına konar-göçer Türk boylarının yanı sıra yerleşikler, tüccarlar, alimler, derviş ve sûfî zümreler geldi.² 13. yüzyıldan itibaren Horasan, Maverâünnehir, Irak ve Suriye sahasından Anadolu'ya yönelen tasavvufî gruplar Konya, Kayseri, Sivas ve Malatya gibi dönemin öne çıkan kültür merkezlerinde toplandılar.³ İslam düşünce tarihinde mutasavvıflar çağı olarak adlandırılan 13. yüzyılda Konya ve çevresinde Muhyiddin İbn Arabî, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî, Mevlâna Celaleddin Rumî, Şemsî Tebrizî, Ahi Evran, Sadreddin Konevî, Şeyh Şihabeddin Sühreverdî ve Seyyid Mahmud Hayranî, Seyid Harun-ı Velî ve Dediği Sultan gibi alim ve dervişler vardı. Ayrıca Yesevî dervişleri, Horasan erenleri, Abdalan-ı Rum ve Ahiyan-ı Rum denilen zümreler Konya'ya ve civarına gelip, buranın Türk ve İslamlaşması adına önemli vazifeler ifa ettiler.⁴

Diğer pek çok İslam hükümdarları gibi Anadolu Selçuklu Sultanları da şeyh ve dervişlere derin hürmet gösterdiler. Hatta yeni fethettikleri memleketlerde onlar için tekke ve zaviyeler kurup buralara zengin vakıflar bağışladılar⁵ "Zaviye" genellikle şehir ve köylerde veya yollar üzerinde kurulmuş olup içinde belli bir tarikata mensup şeyh ve dervişlerin yaşadığı, gelip geçen yolcuların ücretsiz misafir edildikleri yerler olarak tarif edilmektedir. Ayrıca dini tasavvufi

Görüş

- 1 Alaaddin Ata Melik Cüveynî, *Tarih-i Cihan Güşa*, (çev. Mürsel Öztürk), TTK., Ankara 2013, s. 164.
- 2 M. Fuat Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Alfa Yayınları, İstanbul 2015, s. 90, 91; M. Fuat Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, Alfa Yayınları, İstanbul 2022, s. 28 vd; Ayrıca bkz. Faruk Sümer, *Anadolu'da Moğollar*, (Ayrı Basım), TTK., Ankara 2022, s. 133-135.
- 3 Rauf Kahraman Ürkmez, "Selçuklu Konya'sında Bektaşî ve Kübrevî Dervişlerinin Faaliyetleri", *Konya Kitabı*, C. III, (ed. Caner Arabacı, M.Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş), KTO Yayınları, Konya 2023, s. 560.
- 4 Mikail Bayram, "Konya'da Fikir Hareketleri", *Konya Kitabı*, C. III, (ed. Caner Arabacı, M.Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş), KTO Yayınları, Konya 28 vd; Mehmet Şimşir, "Ekberîlik'in Teşekkülü ve Selçuklu Konya'sında Ekberîler", *Konya Kitabı*, C. III, (ed. Caner Arabacı, M.Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş), KTO Yayınları, Konya 2023, s. 528, 529.
- 5 Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, s. 28.

fikirlerin yayılması ve yaşanması için kurulan bu müesseseler, ilk devirlerde yeni fethedilen yerlerin iskânını da sağlamaktaydı. Bu itibarla, şehirlerde olduğu kadar belki de daha çok yollar üzerinde veya yerleşim olmayan boş yerlerde kurulmuştur.⁶ Kurulan zaviyelerin dini misyonlarının yanı sıra göçerleri örgütlemek, yol emniyetini sağlamak, yerleşim merkezlerinin yaygınlık ve kalıcılığını artırmak gibi misyonları da vardı.⁷ 13. yüzyılda Anadolu'da en fazla zaviyenin bulunduğu bölgelerden biri de Karaman eyaleti idi. Bölgeye ait 1483 tarihli Murat Çelebi defterinde bölgede 144 zaviye tespit edilmiş olmasına rağmen, M. A. Erdoğan, diğer defterlerin incelenmesi sonucunda bu sayının artacağını ifade etmektedir.⁸

Zaviyelerde faaliyet gösteren şeyh, ahi, ata, baba, dede, abdal gibi unvanlara sahip dervişler, kırsal kesimde yaşayan köylü ve göçerlere onların yaşayışlarına uygun sade ve daha çok menkıbelere dayalı tasavvufi yönü ağır basan bir halk İslam'ı öğrettiler.⁹ Ömer Lütfi Barkan tarafından kolonizatör olarak adlandırılan bu yerleşimci dervişler, Anadolu ve Balkanlarda iskânın öncüleri oldukları ve kurdukları zaviyelerin zamanla yerleşim yerlerine dönüştükleri yine onun tarafından kaleme alınan Kolonizatör Türk Dervişleri isimli makalede ortaya koyulmuştur.¹⁰ Bu dervişlerin ıssız yerlerde ve yol güzergâhlarında kurdukları zaviyeler, bir yerleşim yerinin ilk tohumları olarak karşımıza çıkmaktadır. Malazgirt zaferiyle başlayan Konya ve çevresindeki Türk yerleşimi, Türkiye Selçukluları zamanında yaygınlık kazanmış, Karamanoğulları döneminde ise kalıcı hale gelmiştir. Zira bu kalıcılığı hem şehirlerde hem de kırsalda faaliyet gösteren dervişlerden ayrı düşünmek pek mümkün değildir. Konya ve çevresinde şeyh ve dervişlerin kurduğu çok sayıda köy ve kasabaya tesadüf edilmektedir. Bunların en meşhuru ise Seyid Harun-ı Veli'nin kurduğu Seydişehir kasabasıdır. Ayrıca Yatağan, Şeyh Hasan, Evliyatekke, İlyasbabatekke gibi köyler de adlarını bir şeyh veya dervişten almıştı.¹¹ Bu makalede Konya ve çevresinin Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında önemli bir rolü olan ve üstelik menakıbnamesinde Yesevîye tarikatına bağlı gösterilen Dediği Sultan'ın halifelerinden Yatağan Ahmed Mürsel'in tarafından kurulan zaviyenin zamanla cazibe merkezi haline gelerek bir köye dönüşümü ele alınmaktadır. Ayrıca zaviye etrafında şekillenip gelişen köyün demografik ve iktisadî gelişimi vakıf, tahrir, nüfus ve temettuat defterlerinden istifade edilerek ortaya koyulacaktır.

- 6 Ahmet Yaşar Ocak, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, C. 12, Ankara 1978, s. 248, 261, 262.
- 7 Doğan Yörük, "Konya ve Çevresinde Kolonizatör Dervişler (XV-XVI. Yüzyıl)", *Göç ve İskân*, ed. Alaattin Aköz-Doğan Yörük, Konya 2017, s. 111.
- 8 M. Akif Erdoğan, "Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilâyetinde Vakıflar-ı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII, S. 1, 2003, s. 124.
- 9 Ahmet Yaşar Ocak, *Türk Süfiliğine Bakışlar*, İletişim, İstanbul 2014, s. 36, 69 vd.; Sadullah Gülten, "Çorum'da Kalenderî Geleneğinden Bir Abdal: Kutbu'l-Büdelâ Abdal Ata ve Zaviyesi", *Türk Tarihine Dair Yazılar II*, (ed. Alpaslan Demir-Tuba Kalkan, Eralp Erdoğan), Ankara 2017, s. 423.
- 10 Ömer Lütfi Barkan, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Ötüken, İstanbul 2021, s. 149 vd.
- 11 Yörük, "Konya ve Çevresinde Kolonizatör Dervişler", s. 116.

Gazî

Akademik
Bakış

167

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Bir Yesevî Dervîşi Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel ve Zaviyesi

Konya 13 ve 14. yüzyıllarda içtimai ve dinî zümreler açısından en zengin muhitlerden biriydi.¹² Bu zümrelerin başında Türkistan'dan Anadolu'ya gelen Yesevî dervişleri gelmekteydi. Yesevî dervişleri, merkezden ziyade konar-göçerlerin faaliyet gösterdiği çevrede kendilerine yer edinmişlerdi. Nitekim Horasan civarından gelen Seyid Harun-ı Veli ile Yesevî soylu Dediği Sultan'ın hedef kitlesi bölgedeki Atçeken oymaklarına bağlı Turgud ve Bayburt Türkmenleriydi.¹³ Dediği Sultan menakıbında bu yakınlık "Turgutu Bayburtu bir kardaş, Dediği Sultan'a oldular yoldaş" şeklinde ifade edilmektedir.¹⁴ Ayrıca Turgutoğulları ailesinden pek çok kişinin Seyid Hârûn Türbesi'nde gömülü olması Türkmenlerle dervişler arasındaki yakınlığı ortaya koymaktadır.¹⁵

Türkistan'dan Konya ve çevresine gelen mutasavvıflardan biri de Yatağan Ahmed Mürsel idi. Dediği Sultan'ın yetiştirdiği şeyhlerden ve halifelerden olan Yatağan Ahmed'in Dediği Sultan kanalıyla Yesevîlik ekolünü benimsediği ve bir Yesevî dervîşi olduğu anlaşılmaktadır.¹⁶ Burada Yesevîlik¹⁷ ekolüne ayrı bir parantez açmak gerekirse, Türkler daha ilk yıllardan itibaren sûfluk yoluyla Müslüman oldukları için inanç dünyalarında tasavvufî karakterler ön plana çıkmaktadır.¹⁸ Çeşitli ilahiler ve şiirler okuyup Allah rızası için insanlara iyilikte bulunan ve saadet yollarını gösteren dervişler, eski baksı, kam ve ozanların devamı olarak görülmüşlerdir. Bunun sonucunda toplumda İslamiyet'in yayılmasına öncülük eden Aslan Bab, Korkut Ata, Çoban Ata gibi "Ata ve Baba" ünvanlı kişiler ön plana çıkmıştır.¹⁹ Bu kişilerden biri de Yesevî Ata diye anılan

- 12 Bkz. Sadullah Gülten, "Tahrir Defterlerine Göre Anadolu'da Kalenderîler ve Haydarîler", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 31, S. 52, 2012, s. 35-53; Alpaslan Demir, "Tahrir Defterlerine Göre Akşehir Zaviyeleri", *Doğumunun 65. Yılında Prof. Dr. Tuncer Baykara'ya Armağan*, Derleyen. M. A. Erdoğan, İstanbul 2006.
- 13 Ayrıntılı bilgi için bkz. H. Basri Karadeniz, *Atçeken Oymakları (1476-1716)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 1995.
- 14 Ahmet Taşgîn, *Dediği Sultan ve Menakıbı*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013, s. 166.
- 15 Haşim Şahin, "Seyyid Harun-ı Veli", *İA*, C. XXXVII, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 59. (58-60).
- 16 Taşgîn, *Dediği Sultan ve Menakıbı*, s. 247; M. Zeki Oral, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", *Belleten*, C. XVIII, S. 71, 1954, s. 342, 344, 345.
- 17 "Ahmed-i Yesevî, ilhamını yalnızca Allah'ın azabından ve gazabından korkmaya dayalı zühdi tasavvufa değil ilahî aşka ve cezbeye dayalı, bu sebeple de geniş bir hoşgörü ve insan sevgisine ağırlık veren, her türlü benlik duygusunu kınayan Horasan Melâmetiyyesi'nden alan bir tasavvuf anlayışını temsil ediyordu. Kurduğu Yesevîlik (Yesevîyye) Tarikatı da bu temel üzerinde gelişti.... Ahmed-i Yesevî'nin tasavvuf sistemi ve dolayısıyla Yesevîlik tarikatı daha başından beri, henüz kitabî (yüksek) İslâm'ın bütün inceliklerini kavramaktan uzak göçebe ve yarı göçebe Türk boylarının oluşturduğu sosyo-ekonomik ve kültürel çevrenin yapısı gereği çok muhtemel olarak eski kabilevi geleneksel inanç ve âdetlerin geniş ölçüde yeni İslâmî kalıplar içinde yaşattığı bir heterodoks bir karakter arz ediyordu." Ocak, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, s. 37, 39.
- 18 Ocak, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, s. 36.
- 19 M. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 19.

Gör

Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî'dir. Çocuk yaşlardan itibaren Aslan Baba'ya intisap ederek onun hayır duasına mazhar olmuştur. Aslan Baba'nın vefatıyla, dönemin ilim ve kültür merkezi olan Buhara'da Yusuf Hemedanîye bağlanarak, ondan dinî ve tasavvufî ilimleri öğrenmiştir. Hemedanî'den sonra bir süre şeyhlik makamında kalan Ahmed Yesevî, yerine Abdülhalık Guçduvanî'yi bırakarak Yesi şehrine dönmüştür. Burada irşad faaliyetine devam eden Ahmed Yesevî, 63 yaşına geldiğinde çilehanesine çekilmiştir.²⁰ Ahmet Yesevî ve yetiştirdiği talebelerinin en büyük özelliği bozkırdaki göçer Türkler arasında dolaşarak, İslam dininin akide ve ananelerini onların anlayabilecekleri basit bir Türkçeyle anlatmalarındır. Bu bağlamda Yesevî dervişlerinin göçer Türklerle öğrettiği Müslümanlık, onların yaşayışına uygun sade ve daha çok menkıbelere dayalı, tasavvufî yönü yani duygusallığı ağır basan bir anlayışa sahipti.²¹

Pir-i Türkistan Ahmed Yesevî'nin bir rivayete göre 99.000 diğer bir rivayete göre ise 12.000 müridi vardı.²² Özellikle Türkistan'da yayılan Yesevîlik Hâkim Ata, Mansur Ata ve Sait Ata gibi halifeler vasıtasıyla Maverâünnehir ve Fergana vadisine iyice yerleşti. Buradan sırasıyla Harezm ve İran sahasına girdi. Ardından 1218 yılında Moğol istilasının başlamasıyla Anadolu istikametinde yayılmaya başladı. Bu tarihten sonra Yesevî dervişleri istilanın önünden kaçarak, gruplar halinde Harezm, Horasan ve Azerbaycan üzerinden Anadolu'ya girdiler ve yeni vatanlarında tekke ve zaviyelerini kurarak tarikatlarını yaymaya çalıştılar.²³ Evliya Çelebi, Anadolu'da bulunan Ahmed Yesevî'ye mensup bazı velilerin türbelerini ziyaret ederek onları seyahatnamesinde zikretmiştir. Bunlar Aşar Baba, Pir Dede, Akyazılı, Kıdemli Baba Sultan, Geyikli Baba, Abdal Musa, Horos Dede, Emirci Sultan, Şeyh Nusret Gajgaj Dede ve Hacı Bektaş-ı Veli'dir.²⁴ Ancak Anadolu'da Evliya Çelebi'nin bahsetmediği pek çok Yesevî dervişi mevcuttu. Bunlardan bazıları Konya'nın Ilgın kasabasının Mahmudhisar köyüne yerleşen Dediği Sultan, Handan Sultan, Ömer Baba ve Ahmed Dede ile Melengürid Dağı'na yerleşen Yatağan Ahmed idi. Ayrıca Dediği Sultan'ın kendi menakıbnamesinde memleketinin Türkistan olduğu, Ahmet Yesevî'nin soyundan geldiği ve Hacı Bektaş ile amca çocukları oldukları anlatılmıştır.²⁵

Gazî

Akademik
Bakış

169

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

20 Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 61 vd.

21 Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 19; Gülten, "Kutbu'l-Büdelâ Abdal Ata ve Zaviyesi", s. 423; "Ahmed Yesevî'nin tarihi misyonu kısaca İslâm'ı, İran süfliğinin süzgecinden geçirerek Orta Asya'daki Budist, Şamanist ve Maniheizt mistik kültürün içinden gelen göçebe ve yarı göçebe Türk boylarının anlayabileceği ve hazmedebileceği popüler ve basitleştirilmiş bir hale getirebilmiş olması şeklinde özetlenebilir." Ocak, *Türk Süfliğine Bakışlar*, s. 36.

22 Ahmet Yesevî'nin başlıca halifeleri: Süfi Muhammed Danişmend Zernukî, Süleyman Hâkim Ata, Baba Maçın, Emir Ali Hâkim, Hasan Bulganî, İmam Mergazî, Şeyh Osman Magribî' idi. Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 34.

23 Ocak, *Türk Süfliğine Bakışlar*, s. 42; bkz. M. Fuat Köprülü, "Ahmet Yesevi", *İA*, C. I, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1940, s. 213.

24 Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 48,

25 Taşğın, *Dediği Sultan ve Menakibi*, s. 70, 71.

“Ahmet Yesevi neslinden idi ol
 Keramet sahibidir sağ ve sol
 Resulullah zamanıydı zamanı
 Horasan’dan öte Türkistan mekân
 Oğlu var idi veliyi anın
 Mutr’ ol bundan yana uyar canım
 Birinin neslinden Dediği geldi
 Sahibi keramettir âlem anı bildi
 Birinin neslinden Hacı Bektaş geldi
 Âlem müzeyyen olup cihan güldü
 Ammuoğullarıdır ol veli bilin
 Münkir olman bunlardan çekin dilin”

Bu bağlamda Yesevî ekolünün Konya ve çevresindeki temsilcilerinin Dediği Sultan ve onun halifeleri olduğunu söylemek mümkündür. Adı geçen dervişler, Hoca Ahmet Yesevî’nin Türkistan’da başlatmış olduğu tasavvufi hareketi Konya ve çevresine taşımışlar ve coğrafyanın vatanlaşmasında önemli rol oynamışlardır.²⁶ Öte yandan Konya’da olduğu gibi Konya çevresinde de Yesevilikle ilişkilendirilen bazı şeyhlerin olduğunu belirtmek gerekir. Bilindiği gibi bunların en ünlüsü Hacı Bektaş’tır. Yine bugünkü Yozgat civarında bir zaviye kuran Emirci Sultan da bu anlamda zikredilmelidir. Ayrıca Karaman’da Yesevilikle bağlantılı Yunus Emre’nin makamının bulunduğu, Kırşehir’de ise Yunus Emre ve Taptuk Emre köylerinin varlığını ifade etmek gerekir.

Menakıbnamesine göre Turgud ve Bayburd Türkmenleriyle Horasan’dan yola çıkan Dediği Sultan ve dervişleri, Türkmenleri Anadolu’ya gönderir ve kendisi Hicaz’a uğrar. Burada gerekli vazifeyi gördükten sonra Beyşehir’in Melengürü Dağı’na²⁷ gelir. Erenler Dağında bir müddet ikamet ettikten sonra Yatağan Ahmed’i burada bırakarak Aladağ’a doğru gider. Oradan da Handan Sultan’ın yönlendirmesiyle Iğın’ın Mahmudhisar köyüne yerleşir. Dediği Sultan ile Yatağan Ahmed Mürsel’in çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. Hatta bu yakınlık Hz. Peygamber ile Hz. Ebubekir üzerinden güçlendirilir. Buna göre Yatağan Ahmed, aslen mağara arkadaşı anlamına gelen ve Hz. Ebubekir’in Hz. Muhammed’e hicret sırasında yaptığı yakın dostluk ve arkadaşlık için kullanılan “Yâr-ı ğar” sıfatıyla nitelenmiştir.²⁸

26 Taşğın, *Dediği Sultan ve Menakıbı*, s. 150.

27 Melengürün, Melengüruh denilen bu dağ Beyşehir ile Konya arasındaki en yüksek dağdır. Kızılören’in güney batısında ve 20 km. uzağındadır. Tepesinde Evliyaların çile çıkardıkları üstü kubbeli, beş oda ile etrafı duvarla çevrilmiş, bir tane mihrabı bulunan cami yeri vardır (Oral, “Yatağan Mürsel Vakfiyesi”, s. 341); Bölge halkı tarafından kutsal kabul edilen bu dağ ve çevresinin sosyolojik bir incelemesi için bkz. bkz. Şenay Güngör, *Kültürel Coğrafya Özellikleri Bakımından Erenkilit Dağı ve Çevresi*, Pegem Yayınları, Ankara 2016.

28 Taşğın, *Dediği Sultan ve Menakıbı*, s. 247.

“Yatağan Ahmed derler bir er vardı
Sultan Dediği ile yâr-ı ğar idi.
Melengürîd dağında onu kodı
Bu aralığı sen bekle dedi
Sultan kendi Aladağ’a geldi
Gelip bir zaman orada eğlendi.”

Bu dizelerden de anlaşıldığı üzere Dediği Sultan, Yatağan Ahmed’in Melengürîd Dağı’nda kalmasını ve burayı yurt tutmasını istemiştir. Şeyhinin buyruğunu dinleyen Yatağan Ahmed Mürsel Melengürîd Dağı’na yerleşerek burada bir zaviye kurar. Yatağan Ahmed’in şeyh kimliği taşıması ve Yesevî dervişi olması ismi etrafında efsanevi anlatıların doğmasına neden olmuştur. Rivayete göre bezcilik (kumaş) yapan Şeyh Ahmed Mürsel, Sultan Alaeddin²⁹ tarafından yapılan bir kervansarayın inşaatına yardım etmediği gerekçesiyle şikâyet edilir. Sultan da şeyhe haddini bildirmek için onu Konya’ya çağırır. Bunun üzerine Ahmed Mürsel, hediye olarak bir miktar bez alıp, yola çıkar, Konya’ya gelince hükümdarın huzuruna getirilir. Sultan, sizden şikâyet var, ne dersiniz diye sorar. O da iddiaların doğru olmadığını, kendisine itimat edilmesini söylediikten sonra, sultanımızın hazinelerine layık olmadığını bildiğim halde bir miktar bez getirdim kabulünü arz ederim der. Sultan adamlarına gelen bezlerin alınmasını ve başka bezler ilave edilerek tekrar Şeyh Mürsel’e verilmesini emreder. Şeyh Mürsel de kendisine ait bezleri dışına, sultanın verdiklerini ise içine sarmak suretiyle bir top yapıp heybesine koyar. Çarşıya çıkar ve ilk rastladığı fırına atar. Şeyh Mürsel’i takip eden sultanın adamları bezlerin fırına atıldığını görünce koşup bezleri kurtarmak isterler. Fakat vardıklarında beklenmedik bir olayla karşılaşılır. Sultanın verdiği rulonun iç tarafına sarılı bezler yanarken, Şeyh Mürsel’in getirdiği dış tarafa sarılı bezler yanmayıp öylece durmaktadır. Olaydan haberdar olan sultan, şeyhi tekrar huzuruna kabul ederek fırında yanmayan bezlerin kendisine kefen yapılmasını vasiyet eder, ardından şeyhe seslenerek dile benden ne dilerse der. O da sağlığını dilerim sultanım diye cevap verir. Sultanın ısrarı üzerine köy civarındaki Suluçimen (Söbüçimen) ve Kavak mezralarının zaviyeye vakfedilesini rica eder.³⁰

Şeyh Ahmed Mürsel zaviyesine dair çeşitli rivayetler anlatılsa da gerçek bilgileri Karamanoğlu II. Mehmed Bey tarafından tanzim edilen ve M. Zeki Oral tarafından yayınlanan 810/1407 tarihli vakfiyeden öğrenmek mümkündür.

“...işte bu esas üzerine Sultanlar Sultanı Nûresofu oğlu Halil Bey oğlu, Alâüd-din Bey oğlu, Sultan Mehmet (Tanrı mezarlarını nurlandırsın) Söbüçi-

29 Zaviye vakfiyesi Karamanoğlu II. Mehmed Bey tarafından tanzim edildiği için rivayette geçen kişinin Alaeddin Bey değil de II. Mehmed Bey olması gerekir.

30 Oral, “Yatağan Mürsel Vakfiyesi”, s. 338; Hatice Aksoy, “Selçuklu Devri Konya ve Çevresinde Yaşayan Süfiler”, *Konya Kitabı*, C.3, ed. Caner Arabacı, M. Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş, KTO. Yayınları, Konya 2023, s. 589, 590.

men ve Kavak adları ile söylenen iki mezranın tamamını ki bunların, şöhretleri dolayısıyla hudutlandırmaya ve şahitlendirmeye hacet yoktur. Bunlar Süleyman şehri mezralarındandır. Melengörit dağında Yatağan Mürsel zaviyesinin mesalihine vakfedilmişlerdir. Yatağan Mürsel, Sultan Dediği'nin yetişkin şeyhlerinden bir şeyhtir. ... Kendisi öldükten sonra bu arazi batından batına ve nesilden nesile o minval üzere evlatlarına vakf olunmuştur. Evlatlarından kimse kalmazsa fukara ve miskinlere kalacaktır. Vakfın hasılatı evvela zaviyenin tamirine sarf edilecek, ihtiyaçları olursa yakınları ile fukara iştirak etmek üzere hisse alacaklardır. ... Yukarıdaki esaslar hicret yılının 810 (Aralık 1407) senesi Recep ayının guresinde yazıldı. İkrar verildi. Şahitler dinlendi. Hükme bağlanıp tescil olundu. Şuhud-ül hâl Ahmed bin Mürsel (El-Hatib), Yusuf Bin Ali (El-hafız), İsmail bin Mustafa³¹. Buna göre; Karamanoğlu II. Mehmed, Beyşehir mezralarından Suluçimen (Söbüçimen) ve Kavak mezralarını³² Melengürid dağında yer alan Yatağan Mürsel zaviyesine vakfetmiştir. Bu mezralar, şöhretlerinden dolayı hudutlandırılmaya lüzum görülmemiştir. Ayrıca vakfiyede Yatağan Ahmed'in Dediği Sultan'ın yetiştirdiği en önemli halifelerden biri olduğu da ifade edilmiştir. Yatağan Mürsel'in vefatından sonra bu vakıftan nesiller boyu onun evlatları faydalanacak ve zaviyeye onlar mütevellî olacaklardı. Eğer Yatağan Ahmed'in nesli tükenirse bu gelir fakir ve miskinlere kalacaktı. Yine vakfın hasılatı önce zaviyenin tamirine harcanacak, ihtiyaçları olursa yakınları ile fukaralar hisse alacaklardı. Vakfiyede Hatip Mürsel oğlu Ahmed, Hafız Ali oğlu Yusuf ve Mustafa oğlu İsmail şahit olarak gösterilmiştir³³

1407 yılında tanzim edilen vakfın kayıtlarına sonraki dönemlerde de tesadüf edilmektedir. 1476 yılında Fatih Sultan Mehmed'in fermanıyla Suluçimen ve Kavak mezraları yine, Yatağan Mürsel zaviyesine vakfedilmiştir. Bu dönemde zaviyenin mütevellisi Bekiroğlu Şeyh Mürsel'dir. Onun Yatağan Mürsel'in torunu olduğu tahmin edilmektedir.³⁴ Yine 1483 tarihli Murat Çelebi defterinde Sultan Mehmed'in fermanına atıf yapılarak Suluçimen köyü ile Kavak mezrasının 486 akçelik öşür ve örfiyyesi adı geçen zaviyeye ait olduğu bildirilmiştir. Tahrir defterlerinde de Şeyh Ahmed Mürsel zaviyesi vakfına ait bilgiler yer almaktadır.³⁵ Buna göre 1500 tarihinde adı geçen zaviye vakfının ge-

Gör

Akademik
Bakış

172

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

31 Oral, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", s. 341-344.

32 Vakfiyede Zeki Oral tarafından Söbüçimen diye okunan bu mezra tahrir kayıtlarında Suluçimen şeklinde kaydedilmiştir. Oral'a göre bu yer, Yatağan köyünün batı güneyinde 15 dakika mesafe-deki arazidir. Burada köy halkından muhtelif kimselerin tarlaları vardır. Kavak mezrası da köyün tam doğusunda ve 2,5 Km. uzağında 50 dönüm miktarında bir yerdir. Burada Köy halkının tarlaları ve sulak olduğu için bahçeleri vardır (Oral, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", s. 341).

33 Oral, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", s. 337-345; Zaviye için ayrıca bkz. İbrahim Hakkı Konyalı, *Beyşehir Tarihî*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1991, s. 93-95; İsmail Çiftçioğlu, "Melengürün Yöresinde Horasanlı Bir Mutasavvıf: Yatağan Mürsel", I. *Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 307, 308.

34 Feridun Nafiz Uzluk, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara 1958, s. 39.

35 M. Akif Erdoğan, "Murad Çelebi Defteri: 1483 yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar II", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XVIII, S. 2, 2003, s. 126, (99-140).

liri köyle birlikte 840 akçe, 1521 tarihinde 750 akçe, 1530 tarihinde 750 akçe idi. 1583 yılında ise vakfın hasılı köyden ayrılarak 330 akçe olarak ifade edilmiştir.³⁶

Yatağan Mürsel zaviyesinin ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Karamanoğlu II. Mehmed Bey tarafından tanzim edilen vakfiyede Suluçimen ve Kavak mezralarının tamamı Melengürid Dağı'ndaki Yatağan Mürsel namıyla meşhur zaviyenin mesalihine ... vakıf ve tasadduk eyledi" şeklinde ifadelerin yer alması zaviyenin erken bir tarihte inşa edildiği ve vakfiyenin düzenlendiği tarihte oldukça iyi tanındığına işaret etmektedir.³⁷ Zaviye ve zaviye görevlilerine dair bilgilere 18. yüzyıla kadar pek rastlanmaz. 18. yüzyılda Yatağan Ahmed Mürsel zaviye vakfının mütevellî ve zaviyedarları ise şu şekilde idi. 1730 yılında Seyid Abdurrahman, Seyid Osman ve Seyid Ali zaviyedar olarak görev yaparken, 1740 yılında Seyid Osman'ın vefat etmesi üzerine oğlu Seyid Ali atanmıştır. 1757 yılında zaviyede görev yapanlar arasında Seydi İbrahim, Seyid Mustafa ve Seyid Mehmed yer almaktadır. 1759 yılında Seyid İbrahim'den boşalan hisseler oğulları Ahmed, Mehmed ve Abdurrahman arasında bölüştürülmüştür. Bu tarihten itibaren zaviyedarlık ve mütevellîlik hisseleri Şeyh Mürsel evladı arasında paylaşılmış ve hissedar sayısı da bir hayli artmıştır. Hatta vakıf evladı olduğunu iddia eden hissedarlar arasında anlaşmazlıklar çıkmış mesele mahkemeye kadar intikal etmiştir. Mahkeme sonucunda ise 1789 yılında zaviyenin mütevellîsi ve zaviyedarlığı Seyid Durmuş, Seyid Abdullah ve Seyid İbrahim'e ortaklaşa tevdi edilmiş ve bu tarihten sonra da çeşitli kişiler zaviyede görev almışlardır.³⁸

16. Yüzyılda Suluçimen (Söbüçimen) Nam-ı Diğer Mürsel Yatağan Köyü

Konya ve çevresinde çekirdeğini, zaviyelerin teşkil ettiği pek çok yerleşim yeri bulunmaktadır. Günümüzde Konya'nın Meram ilçesine bağlı Yatağan köyü de bir kolonizatör Türk dervişi olan Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel'in kurduğu zaviyenin genişleyerek köye evrilmesiyle meydana gelmiştir. Güney Toros dağları üzerinde bir yayla köyü olan Yatağan, Konya'ya 55 km. mesafededir. Konya'nın batısında dağlık ve ormanlık bir arazide bulunan köy, güneyden Seydişehir-Antalya yoluna 7 km., kuzeyden Beyşehir-Isparta yoluna 12 km'dir.³⁹ Yatağan köyünün ilk kayıtlarına 1407 yılında Karamanoğlu II. Mehmed Bey'in tanzim ettirdiği Yatağan Mürsel vakfiyesinde rastlanırken burada köy, Suluçimen mezarası olarak geçmekteydi.⁴⁰ O dönemde Karaman beyliği sınırları içerisinde yer

Gazî

Akademik
Bakış

173

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

36 COA. TD. nr. 40, s. 510; COA. TD. nr. 399, s. 163; 387 Numaralı *Muhâseb-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri I*, Ankara 1996, s. 55; KKA. TD. nr. 34/137, v. 21a, 21b.

37 Çiftçiöğlu, "Yatağan Mürsel", s. 308.

38 Hüseyin Muşmal, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1790-1864)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2005. s. 199, 200.

39 Süleyman Doğdu, *Köyümüz Yatağan ve Yatağanlılar*, Konya 2008, s. 12.

40 Oral, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", s. 337-345; COA. TD. nr. 40, s. 510.

alan ve nüfusu bulunmayan Suluçimen mezrası, zaviye merkezli bir gelişme göstererek 1500 yılından önceki bir tarihte köye dönüşmüştür.

Osmanlı tahrir defterleri incelendiğinde Suluçimen köyüne ait birtakım verilere denk gelinmiştir. Buna göre Suluçimen köyü, 15 ve 16. yüzyıllarda Beyşehir sancağının Göçü nahiyesine bağlı idi. 1500, 1521 ve 1530 tarihli tahrir defterlerinde köyün adı Suluçimen, 1583 tahririnde ise Suluçimen nam-ı diğer Mürsel Yatağan olarak geçmektedir. Muhtemelen Suluçimen köyü, 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Mürsel Yatağan, daha sonra sadece Yatağan adıyla anılmıştır. Burada yatağan adına dikkat çekmek gerekir. Yatağan namlusu kavvisli, iki yanı kesici, Türklere özgü bir tür uzun savaş bıçağıdır. Anadolu'nun pek çok bölgesinde özellikle Batı Anadolu'da yer ismi olarak kullanılmıştır. Yine Yatağan Baba adıyla şeyh ve dervişlere ait tekke ve türbelere de rastlanılmaktadır.⁴¹ Bu adlandırmaların dışında Dediği Sultan, halifelerini "Budala" ve "Yatağan" sıfatıyla nitelendirmiş ve üç yüz elli budala ve yatağanı olduğunu söylemiştir.⁴² Burada budala ve yatağan kelimeleri bir sûflik terimi olan "derviş" ve "abdal" kavramının eş değeri olarak kullanılmıştır.⁴³

"Kaçan ki Sultan Rum'a yürüdü
Üç yüz elli budalasını var idi
Her birin sonra bir diyara saldı
Her biriniz bir ocak sahibi olun dedi
Her birisi başlı başına oldu han
Hala vardır üç yüz elli yatağan"

Muhtemelen Şeyh Ahmed Mürsel'in Dediği Sultan'ın halifelerinden olması ona Yatağan denilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda zaviyesinin bulunduğu Suluçimen köyünün adı, zamanla Yatağan Ahmed Mürsel'e izafeten Yatağan olarak değişmiştir. Anadolu'nun diğer yerlerinde rastlanılan Yatağan isimli köylerin bu ismi almasının altında da böylesine bir anlam olmalıdır. Korumuza dönecek olursak 1500 yılında 10 neferin yaşadığı köyün toplam vergi hasılı 886 akçeydi. Köyde yaşayan Derviş Mürsel, zaviye şeyhi iken Mustafa veledi Musa ve Ali veledi Sevindik ile bunlara bağlı 3 kişi zaviye hizmetlisiydi. Ayrıca köyde Ali adına kayıtlı boş bir çiftlik yeri mevcuttu. Yine köy sakinleri Göçü nahiyesine bağlı tımar statüsündeki Akçalubel mezrasını hariçten ekinlik olarak kullanıyorlardı. Bunun karşılığında 250 akçe vergi ödüyorlardı.⁴⁴ Tarihler

41 Tuncer Baykara, *Yatağan*, TTK, Ankara 2013, s. XX, XXI.

42 Taşgün, *Dediği Sultan ve Menakibi*, s. 158.

43 Abdal için bkz. Orhan F. Köprülü, "Abdal", *IA*, C. I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, s. 61, 62; Ahmet Yaşar Ocak, "Türk Folklorunda Rum Abdalları", *Milletlerarası Türk Halk Kültürü kongresi Bildirileri II*, Cilt, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 271-275.

44 Sulu Çimen köyünde Derviş Mürsel (Şeyh-i Zaviye), Mehmed veledi o, İbrahim biraderi o, Halil biraderi o, Ahmed biraderi Derviş Şeyh Mürsel, Abdurrahman veledi Bayezid, Mustafa veledi Musa, Musa veledi Devlethan, Ali veledi Sevindik, Mürsel veledi İbrahim yaşamaktadırlar. COA. TD. nr. 40, s. 510.

1521 yılını gösterdiğinde köyün nefer sayısı 7'ye gerilerken, vergi hanesi 4 idi. Bu hanelerden Mustafa veledi Mürsel ve Hacı veledi Mustafa, yarım çiftlik yer tasarruf ediyorlardı. Evli ve topraksız olan Ali veledi Sevindik ve Hızır veledi Abdurrahman, bennak olarak tesmiye olunmuştu. Diğer yandan Mehmed veledi Mürsel, İbrahim biraderi Seyid?, İsmail biraderi diğer adlı kişiler zaviyedar olarak nitelenmişlerdir⁴⁵

1583 yılında ise köyün nüfusunda bir miktar artış olmuş nefer sayısı 20'ye yükselmiştir. Bu neferlerden 2'si nim-çift, 4'ü bennak, 5'i caba, 1 tanesi ise sad harfi ile tesmiye olan mücerred idi.⁴⁶ Diğer sekiz kişi ise Efnan? veledi Kara Hüseyin, Halil veledi İsmail, Emir veledi o, İsmail veledi o, İzzeddin veledi o, Abdi veledi o, Ahmed veledi İsmail ve Nasrullah veledi o zaviyedar olarak yazılmışlardır. Aynı tarihte deftere düşülen notta "Karye-i Sulu Çimen nam-ı diğer Mürsel Yatağan, öşrü vakf-ı zaviye-i Yatağan Mürsel, vakf-ı Mehmet Bey bin Alaeddin Bey bin Halil Bey bin Karaman bin Nure Sofi mesâlihî zaviye-i mezkûre tabi Göçü" denilerek köydeki zaviye vakfının Karamanoğullarından intikal ettiği de belirtilmektedir.⁴⁷ Öte yandan yukarıdaki verilerden hareketle köyün toplam nüfusuyla ilgili tahmini bir hesaplama yapılabilir. Suluçimen köyünde 1500 yılında 10 nefer, 1520 yılında 7, 1583 yılında ise 20 nefer mevcut idi. Dolayısıyla köyün yaklaşık nüfusunu neferx3 formülünden hesaplandığında köyde 1500 yılında 30, 1520 yılında 21, 1583 yılında 60 kişinin yaşadığı sanılmaktadır. Görüldüğü üzere ilk ve son tahrirler arasındaki nüfus artışı, %100 olarak gerçekleşmiştir.⁴⁸

45 COA. TD. nr. 399, s. 163.

46 Çift veya Çiftlü, bir çiftlik genişlikte, nim-çift ise onun yarısı kadar bir arazi parçasına tapu ile tasarruf eden köylüdür. Bir Çiftlik Konya'da a'lâ yerden altmış dönüm ve evsat yerden sensen ve doksan dönüm ve ednâ yerden yüz ve yüz yirmi dönüm demişlerdir. Nim-çiftten az toprağı olan veya hiç toprağı olmayan raiyyete Bennak, toprağı olmayan fakir köylüye ise caba denilmektedir. Bu cabalar evli ise caba bennak olarak anılırlar. Mücerredler ise bekarları ifade etmektedir. Bazı yerlerde iş ve kazanç sahibi olacak yaşa erişmiş olanlardan 6 akçelik vergi alınırken bazı yerlerde alınmamaktadır. Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, İstanbul 1993, s. 31-47; Doğan Yörük, *XVI. Yüzyılda Ereğli Kazası*, Ereğli Belediyesi Yayınları, Konya 2009, s. 124, 126.

47 KKA. TD. nr. 34/137, v. 21a, 21b.

48 Araştırmacılar "hane"nin kaç kişiden müteşkil olduğu konusunda fikir birliği sağlayamayıp, farklı rakamlar öne sürmüşlerdir. Ö. Lütfi Barkan, bir hanenin 5 kişiden oluştuğunu (hanex5), ancak zikredilen rakamın herhangi bir ilmi çalışmanın ürünü olmadığını vurgulayarak, bu rakamın farklı coğrafyalardaki ailelerin sosyo-ekonomik ve eğitim durumuna göre değişebileceğini ifade etmiştir. Ömer Lütfi Barkan, "Tarihi Demografi Araştırmaları", *Türkiyat Mecmuası*, C. X, 1953, s. 1-26; Hanelerin kaç kişi olduğu hakkında Cohen-Levis hanex6, Cook hanex4.5 ve neferx3, Göyünç-Lowry hanex5, Russell hanex3.5, Jennings hanex3 ve 3.5 katsayılarını kullanırken, Sureyya Faroqhi, Elibüyük ve Arıkan gibi araştırmacılar doğrudan vergi nüfusunu kullanmışlardır. Osman Gümüüşçü, *XVI. Yüzyılda Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, TTK, Ankara 2001, s. 146; Tartışmalar için bkz. Nejat Göyünç, "Hane Deyimi Hakkında", *Tarih Dergisi*, S. XXXII, Mart 1975, (Ord. Prof. Dr. İ. Hakkı Uzunçarşılı Hatıra Dergisi), s. 331-348. Çalışmada tam hane sayısına ulaşılamadığından köyün tahmini nüfusunu için neferx3 formülü kullanılmıştır.

Görüş

Akademik
Bakış

175

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Suluçimen köyünde zaviye vakfından ötürü muaf raiyyetin yanı sıra vergi haneleri de bulunmaktaydı. Nitekim 1500 yılında köyde 3 nim-çift ve 1 bennak hane mevcut olup bunlardan 54 akçe nim-çift vergisi, 12 akçe bennak vergisi tahsil edilmiştir. 1520 yılında 2 nim-çift, 2 bennak hanesine rastlanmış bunlardan 36 akçe çift vergisi ile 24 akçe bennak vergisi alınmıştır. 1583 yılında raiyyet vergileri çift, bennak ve caba şeklinde tek kalemde kaydedildiğinden bunların toplam tutarı 114 akçeydi.⁴⁹

Suluçimen köyündeki zirai faaliyetlerinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin başında ise hububat gelmektedir. 1500 ve 1520 yıllarına ait tahrirlerde üretilen hububat, buğday ve arpa şeklinde sınıflandırılmayıp galle olarak adlandırılmıştır. Buna göre galle, yarısı buğday ve yarısı arpadan müteşkil vergi kaleminin adı idi. Bu dönemde Karaman eyaletinde zirai ürünlerde beşte bir oranında vergi tahsili yapılmaktaydı.⁵⁰ Dolayısıyla bu oran üzerinden köyde üretilen gallenin miktarını bulmak mümkündür. 1500 yılında Suluçimen köyünde 120 kile galle vergisi alınırken bunun kıymeti 420 akçeydi. Yani bu dönemde 1 kile galle 3,5 akçe tutarındaydı. Köyde üretilen galle miktarı ise 600 kile, kıymeti ise 2.100 akçeydi. 1520 yılında adı geçen köyden alınan galle vergisi 80 kile, kıymeti 400 akçe idi. 1 kile galle ise 5 akçeye tekabül ediyordu. Yani köyde 400 kile galle üretimi yapılırken, kıymeti 4.000 akçe etmekteydi. Görüldüğü üzere 1520 yılında galle üretimi yaklaşık 200 kile düşmesine rağmen kıymet fiyatı hemen hemen iki katına çıkmıştır. Çünkü 1 kile galle 1500 yılında 3,5 akçe iken 1520 yılında 5 akçeye yükselmiştir. 1583 yılında Suluçimen köyünde hububat kalemleri gendüm (buğday), şair (arpa) ve gayrihi diye farklı birimlere ayrılmıştır. Ancak arpanın yanında gayrihi diye bahsettiği ürünlerin adları belli değildir. Bu tarihte buğdayın kile fiyatı 7 akçe, arpanınki ise 5 akçe idi. Buna göre köyden 5 kile/35 akçe buğday vergisi alınmıştır. Dolayısıyla köyde 25 kile buğday üretimi yapılırken, bunun ekonomik değeri 175 akçe idi. Arpa vergisi 5 kile/25 akçe tutarında olan köyde 25 kile arpa istihsalı yapılırken, bunun ekonomik değeri 125 akçeye denk gelmekteydi. Bu veriler çerçevesinde iki ürünün galle cinsinden toplamı 50 kile, kıymeti ise 300 akçedir. Sonuç olarak bu üç tahrir üzerinden köydeki hububat üretimine bakıl-

Görüş

49 COA. TD. nr. 40, s. 510; COA. TD. nr. 399, s. 163; KKA. TD. nr. 34/137, v. 21a, 21b. Çift terimi iki öküz tarafından sürülebilen ziraat sahasının ölçüsünü belirlemek üzere kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, mîri arazi rejiminin uygulandığı bölgelerde, çift tabir edilen muayyen büyüklükteki bir araziye tasarruf eden raiyyetin senede bir defa nakden ödediği vergiye çift resmi, bu miktarın yarısını ödeyen raiyyete ise nim-çift denilmektedir. Kanunnamede Karaman bölgesinde *bir çiftlik a lâ yerden 60 dönüm ve evsat yerden 80 ve 90 dönüm ve ednâ yerden 100 ve 120 dönüm* şeklinde tarif edilmiştir. Buna göre Karaman kanunnamesinde *resm-i çift Müslümanlardan ve kâfirlerden bir çift 36 akçe ve nim-çifte 18 akçedir ve resm-i bennâk 12 ve resm-i caba 6 akçedir*. Evli fakat hiç yeri olmayan veya nim-çiften az yeri olan raiyyete Bennak, denilmektedir. Doğan Yörük, *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500-1584)* Aksaray Valiliği Kültür Yayınları, Aksaray 2019, s. 169 vd.

50 Sancak genelinde beşte bir "ber veçhi hums" öşür alınırken ortakçı köylerde ber vech-i münâsafa" olarak alınmaktadır. Yörük, *Aksaray Sancağı*, s. 155 vd.

dığında 1500 yılında 600 kile olan üretim 1520 yılında 400 kileye, 1583 yılında ise 50 kileye düşmüştür.⁵¹

Tahrir kayıtlarında resm-i ganem ve resm-i kovan vergilerine tesadüf edilmesi Suluçimen köyünde küçükbaş hayvancılık ile arıcılık faaliyetinin yapıldığını göstermektedir. 1500 yılında 200 akçe koyun vergisi alınırken, bu rakam 1520 ve 1583 yıllarında 80 akçeye gerilemiştir. Buna göre köyde 1500 yılında 100 koyun, 1520 ve 1583 yıllarında ise 40 koyun var idi.⁵² Kovanlardan ise 1500 ve 1520 yılında 10'ar akçe 1583 yılında ise 20 akçe vergi alınmaktadır. Bu sayılardan yola çıkarak köyde ilk ve ikinci tahrirde 5 kovan, üçüncü tahrirde ise 10 kovan olduğu söylenebilir.⁵³ Köyde yaylak, otlak ve çayır vergilerine tesadüf edilmesi, hayvancılığın bölge ekonomisinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Zuhurata bağlı olarak alınan bad-ı heva ve arusane vergisi ise 1500 yılında 60, 1520 yılında 70, 1583 yılında 66 akçe olarak kaydedilmiştir. Yine 1583 yılında 50 akçelik tapu-ı zemin ve deştbanı vergisine rast gelinmiştir.⁵⁴

Tablo 1: 16. Yüzyılda Suluçimen/Yatağan Köyünün Vergi Kalemleri ve Miktarları/Akçe.

Vergiler	1500 Yılı (Akçe)	1520Yılı (Akçe)	1583 Yılı (Akçe)
Raiyyet Rüsumu	66	60	114
Galle	420	400	300
Resm-i Ağnam	200	80	80
Resm-i Kovan	10	10	20
Bad-ı heva ve arusane	60	70	66
Rem-i Çayır	80	80	80
Resm-i Yaylak	50	x	x
Resm-i Otlak	x	50	50
Tapu-ı Zemin ve Deştbanı	x	x	50
Toplam	886	750	760

51 COA. TD. nr. 40, s. 510; COA. TD. nr. 399, s. 163; KKA. TD. nr. 34/137, v. 21a, 21b.

52 Osmanlı resmî kayıtlarında resm-i ganem âdet-i ağnâm gibi başlıklarla kaydedilen bu vergi koyun ve keçilerden alınmaktadır. Mayıs ayında kuzulu koyun kuzusu ile sayılıp her iki koyuna bir akçe alınır. Doğan Yörük, *Aksaray Sancağı* s. 166, 167.

53 Kanunname her bir kovandan iki akçe vergi alınmaktadır. Doğan Yörük, *Aksaray Sancağı*, 165, 166.

54 COA. TD. nr. 40, s. 510; COA. TD. nr. 399, s. 163; KKA. TD. nr. 34/137, v. 21a, 21b; Bâd-ı hevâ: kimden ne zaman ve ne miktarda alınacağı önceden belli olmayan zuhurata bağlı resm-i arûs, resm-i tapu, âdet-i deştbanî, abd-i abık ve kenizek, yava, beytûlmâl, mâl-ı gâیب ve mâl-ı mefkud, cürüm ve cinayet ce duhân resmi gibi vergileri ifade eden terimdir. Bu resimlere rûsum-ı serbestiye veya rûsum-ı niyâbet de denilmektedir. Yörük, *Aksaray Sancağı*, s. 186.

19. Yüzyılda Yatağan Köyü

19. yüzyılda Yatağan köyüne ait veriler genellikle nüfus ve temettuat defterlerinde bulunmaktadır. Bu dönemde Beyşehir kazasının Göçü nam-ı diğer Fasıllar nahiyesine bağlı olan Yatağan köyü, dahiliye nezareti tarafından 8 Temmuz 1914'te Beyşehir'den alınarak Konya merkez kazasına bağlanmıştır.⁵⁵ 2012 yılında ise alınan bir kararla Meram ilçesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmüştür. 15. yüzyıldan 20. yüzyıla mezradan, köye, köyden mahalleye evrilen Yatağan'ın 1841 tarihli nüfus defterine göre 21 hane ve 76 nefer nüfusu vardır. Köyde kayıtlı 1 hane imam-hatip, 18 hane çiftçi, 1 hane demirci ve 1 hane de "alil" olarak nitelenmiştir. Nüfus defterlerine kadınlar kaydedilmediğinden köyün nüfusunu kesin olarak hesaplamak mümkün değildir. Araştırmacılar bu dönemde bir hanenin ortalama 5 kişiden oluştuğunu varsaymışlar ve hanex5 formülü ile tahmini bir değer ortaya koymuşlardır⁵⁶ Buna göre 1841 yılında Yatağan köyünün tahmini nüfusu $21 \times 5 = 105$ kişi olarak hesaplanmıştır. Bu tarihte köyün nüfus yapısına bakıldığında, 35 yaşındaki uzun boylu kara sakallı İsmail oğlu Hoca Ahmed, köyün imam ve hatibi idi. 65 yaşındaki orta boylu aksakallı Mehmed oğlu Çiftçi Hüseyin köyün ilk muhtarı iken, 43 yaşındaki orta boylu kumral sakallı Süleyman oğlu Çiftçi Ali ise ikinci muhtar olarak görev yapmaktaydı. Yine köyde 4 nefer redif olarak kaydedilmiştir ki, bunlar askerlik görevini yaptıktan sonra yedeğe ayrılan kişilerdir. Köyde yaşayan hastalıklı ve sakat olan 80 ve 100 yaşlarındaki iki nefer "alil" olarak nitelenmiştir. Ayrıca bir nefere de "hak illetine mübtela" diye not düşülmüştür. 3 nefer sakalı bıyığı çıkmamış delikanlı anlamında "şâbb-ı emred", 4 nefer ise torun anlamında "hafidi" terimiyle tesmiye olmuştur. Yine köyde yaşayan imamın kardeşi Osman "molla" olarak kaydedilmiştir.⁵⁷ Bkz. Ek1.

1845 tarihli temettuat defterinde Yatağan köyünde 21 hane bulunurken, bunların 1'i imam, 2'si muhtar-ı evvel ve sâni, 16'sı çiftçi, 1'i demirci ve 1'i de amaleci olarak kaydedilmiştir. Ayrıca zikredilen tarihte köyün Şeyh Mürsel vakfı olduğu ve hasılatın %20 salariyesinin 15 kilesi Eşkinci Yahya Bey'in, 5 kilesi ise Şamdancı zeametinin olduğu belirtilmişti. Bu sırada da Yatağan köyünün temel iktisadi faaliyeti, tarım ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Buna göre köyde 214 dönüm tarla yer alırken, bunların 207 dönümü ekili (mezru'), 7 dönümü ise boştu (hâlî). Tarlaların toplam değeri ise 4.200 kuruştı. Yine verimi düşük ve

55 Konya vilâyeti dâhilinde Beyşehri kazasına tâbi Yatağan ve Şeyhhasan karyelerinin Konya merkez kazasına ve Said-ili kazasına merbut Yığar ve Büyükbaba ve Taahhüdlü karyelerinin de Akşehir kazasına ilhakları hususunu bâlâsından 17 Haziran 330/30 Haziran 1914 tarihinde idare-i seniyye-i cenaâb-ı padişahî şerefsadır olduğu ba tezkere-i seniyye izbar buyrulmuştur. Ol babda emrûferman hazreti menlehül emrindir. 10 ş'aban 332/4 Temmuz 1914 ve 21 Haziran 330. Dâhiliye nâzırı namına müsteşar, hukuk müşavirliği 25 Haziran 330/8 Temmuz 1914. CDAGM. DH.HMŞ, 30 – 94, H-14-08-1332.

56 Muşmal, Muşmal, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir*, s. 90.

57 COA.NFS. d. nr. 3324, s. 2, 3; Ayrıca bkz. COA. NFS. d. nr. 3310, s. 458,459.

kıraç mevkilerde bulunan tarlalar defterde kır tarlası olarak belirtilmiştir ki, bu köyde 70 dönümü ekili 20 dönümü boş olmak üzere toplam değeri 1.350 kuruş olan 90 dönüm kır tarlası mevcuttu.⁵⁸

Köydeki tarım arazilerinin sürülmesi için hanelerde genellikle bir çift öküz yer almaktaydı. Buna göre Yatağan köyünde 20 çift öküz (karasığır çift) mevcut olup, bunların ekonomik değeri 4.725 kuruştur. Yine köyde büyükbaş kabilinden süt veren ve sağmal olarak nitelenen karasığır ineklerinin sayısı 43 iken buzağısı olmayan yoz karasığır ineklerin sayısı 85 idi. Bu ineklerin toplam değeri ise 7.000 kuruştur. Yatağan köyünde büyükbaş hayvancılığın yanında küçükbaş hayvancılık da önemli bir yer tutmaktaydı. Nitekim köyde yaşayan hanelerin tamamında koyun ve keçiye tesadüf edilmektedir. Buna göre köyde 608 adet koyun ve keçi beslenirken, bunların toplam değeri 1.206 kuruş olarak hesaplanmıştır. Köyde hem binit hem de yük taşımacılığı için bargir (katır veya beygir), tay esb (at) ve merkep (eşek) gibi hayvanlar beslenmekteydi. Zira köyde 16 adet bargir, 9 adet tay veya tay esb ve 16 adet merkep yetiştirilirken, bunların toplam pazar değeri 5.880 kuruştur. Diğer yandan Yatağan köyünde küçük işletmeler statüsünde değerlendirilen 1 adet sel değirmeni yer almaktaydı. Bir taşın döndüğü değirmenin değeri ise 500 kuruş olarak belirlenmişti. Sonuç olarak köyde bulunan emlak ve hayvanatın bir senede temettuatı 22.345 kuruş, ödemekle yükümlü oldukları vergi miktarı ise 7.400 kuruştur. Ancak defterde hanelere “bir senede salyane tevziatı mucibince verdiği tekâlif” şeklinde notlar düşülmüştür. Bu tekâliflerin toplam tutarı ise 5.382 kuruşa denk gelmektedir. Bunlara ek olarak köyün imamı tekâliften muaf tutulmuştu.⁵⁹ Bkz. Ek 2.

Sonuç

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında pek çok amil etkili olmuştur. Bu amillerden biri de Ö. Lütfi Barkan'ın kolonizatör diye adlandırdığı yerleşimci dervişlerdir. Çeşitli tarikatlara mensup dervişler etrafındaki Türkmenleri irşad etmek için kurdukları tekke ve zaviyelerde onlara sûfilik yoluyla İslam dinini anlatmaya çalışmışlardır. Özellikle Moğol istilasının önünden kaçıp Anadolu'ya gelen Yesevî dervişleri de kırsal kesimlerde özellikle konar-göçerler arasında faaliyet göstererek onlara anlayabilecekleri basit bir Türkçeyle, kitabî ve medrese İslam'ından uzak daha çok menkıbelere dayalı bir halk İslam anlayışını öğretmişlerdir. Bu bağlamda Dedîği Sultan'la birlikte Türkistan'dan Konya'ya gelen Yesevî dervişlerinden biri de Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel idi. Yatağan Ahmed, şeyhinin tavsiyesiyle Melegürid Dağı'nı yurt tutmuş ve burada bir zaviye inşa etmiştir. Hem Karamanoğullarının hem de Osmanlıların desteğine mazhar olan bu zaviyeye Suluçimen ve Kavak mezraları vakfedilmiştir. Suluçimen mezrası dervişlerin yerleşmesiyle zamanla bir köy görünümünü almıştır.

58 COA. TMT. d. nr 10046, s. 2-6.

59 COA. TMT. d. nr 10046, s. 2-6.

Gazî

Akademik
Bakış

179

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Nitekim 1407 yılında mezra olarak kaydedilen Suluçimen, 1500 tarihli tahrir defterinde köy olarak yazılmıştır. 1407 yılında hiç nüfus bulunmayan köyde 1500 yılında tahminen 30, 1521 yılında 21, 1583 yılında ise 60, 1841 ve 1845 yıllarında ise 105 kişi yaşamaktaydı. Siyasi olarak Selçuklu, Karamanoğlu, Eş-refoğlu, Moğol ve Osmanlı hâkimiyetine giren köy, idari bakımdan Beyşehir kazasının Göçü nahiyesine bağlı idi. 1914 yılında Konya merkez kazasına bağlanmış, 2012 yılında ise Meram ilçesinin bir mahallesi haline getirilmiştir. 13 yüzyılda Anadolu'ya gelen Yesevî dervişlerinden Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel, Anadolu'nun özelde de Konya ve çevresinin kolonizasyonunu sağlayan en önemli mutasavvıflardan biridir. Hem menakıbnamede hem de vakfiyelerde Dediği Sultan'ın ileri gelen halifelerinden olduğu vurgulanan Şeyh Ahmed'in hayatını adı geçen zaviyede ilim ve irfanla geçirdiği düşünülmektedir. Vefatına dair herhangi bir kayıt bulunmayan Şeyh Ahmed Mürsel'in kabri, Suluçimen köyünde olup adına bir türbe inşa edilmiştir. Türbede iki sıra halinde dokuz kabir bulunmaktadır.

Kaynaklar

Arşiv Vesikaları

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri

40, 399, Mufassal Tahrir Defterleri

387 Numaralı Muhâseb-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri I, Ankara 1996.

3324, 3310 Numaralı nüfus Defterleri

10046 Numaralı Temettuat Defteri

TKGM. Kuyud-ı Kadime Arşivi

34/137 numaralı Mufassal Tahrir defteri

Müteferrik Belgeler

CDAGM. DH.HMŞ, 30 – 94, H-14-08-1332

Kaynak Eserler ve Araştırmalar

AKSOY, Hatice, "Selçuklu Devri Konya ve Çevresinde Yaşayan Sûfiler", *Konya Kitabı*, C.3, ed. Caner Arabacı, Mehmet Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş, KTO. Yayınları, Konya 2023, s. 567-598.

Alaaddin Ata Melik Cüveynî, *Tarih-i Cihan Güşa*, çev. Mürsel Öztürk, TTK., Ankara 2013.

BARKAN, Ömer Lütfi "Tarihi Demografi Araştırmaları", *Türkiyat Mecmuası*, C. X, 1953, s. 1-26.

BARKAN, Ömer Lütfi, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Ötüken, İstanbul 2021.

BAYRAM, Mikail, "Konya'da Fikir Hareketleri", *Konya Kitabı*, C. III, ed. Caner Arabacı, M. Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş, KTO Yayınları, Konya 2023, s. 25-42.

ÇİFTÇİOĞLU, İsmail "Melengürün Yöresinde Horasanlı Bir Mutasavvıf: Yatağan Mürsel", *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 307, 308.

DEMİR, Alpaslan, "Tahrir Defterlerine Göre Akşehir Zaviyeleri", *Doğumunun 65. Yılında Prof. Dr. Tuncer Baykara'ya Armağan*, Derleyen. M. A. Erdoğru, İstanbul 2006.

DOĞDU, Süleyman, *Köyümüz Yatağan ve Yatağanlılar*, Konya 2008.

ERDOĞRU, M. Akif, "Beyşehir", *İA*. C. 6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, s. 84-85.

ERDOĞRU, M. Akif, "Murad Çelebi Defteri: 1483 yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar II", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII, S. 2, 2003, s. 99-140.

ERDOĞRU, M. Akif "Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilâyetinde Vakıflar-I", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XVIII, S. 1, 2003, s. 119-160.

Gör

Akademik
Bakış

180

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

- GÖYÜNÇ, Nejat, "Hane Deyimi Hakkında", *Tarih Dergisi*, S. XXXII, Mart 1975, (Ord. Prof. Dr. İ. Hakkı Uzunçarşılı Hatıra Dergisi), s. 331-348.
- GÜLTEN, Sadullah, "Çorum'da Kalenderî Geleneğinden Bir Abdal: Kutbu'l-Büdelâ Abdal Ata ve Zaviyesi", *Türk Tarihine Dair Yazılar II*, ed. Alpaslan Demir-Tuba Kalkan, Eralp Erdoğan, Ankara 2017, s. 423-434.
- GÜLTEN, Sadullah, "Tahrir Defterlerine Göre Anadolu'da Kalenderîler ve Haydarîler", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 31, S. 52, 2012, s. 35-53.
- GÜMÜŞÇÜ, Osman, *XVI. Yüzyılda Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, TTK, Ankara 2001.
- GÜNGÖR, Şenay, *Kültürel Coğrafya Özellikleri Bakımından Erenkilit Dağı ve Çevresi*, Pegem Yayınları, Ankara 2016.
- İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, İstanbul 1993.
- H. Basri Karadeniz, *Atçıken Oymakları (1476-1716)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 1995.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Beyşehir Tarihi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1991.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, "Ahmet Yesevi", *İA*, C. I, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1940, s. 210-215.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Anadolu'da İslamiyet*, Alfa Yayınları, İstanbul 2022.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Alfa Yayınları, İstanbul 2015.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1981.
- KÖPRÜLÜ, Orhan F., "Abdal", *İA*, C. I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, s. 61, 62.
- MUŞMAL, Hüseyin, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1790-1864)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 2005.
- OCAK, Ahmet Yaşar, "Türk Folklorunda Rum Abdalları", *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri II. Cilt*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 271-275.
- OCAK, Ahmet Yaşar, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, C. 12, Ankara 1978, s. 247-269.
- OCAK, Ahmet Yaşar, *Türk Süfiliğine Bakışlar*, İletişim, İstanbul 2014.
- Oral M. Zeki, "Yatağan Mürsel Vakfiyesi", *Belleten*, C. XVIII, S. 71, 1954, s. 337-345.
- SÜMER, Faruk, *Anadolu'da Moğollar*, (Ayrı Basım), TTK., Ankara 2022.
- ŞAHİN, Haşim, "Seyyid Harun-ı Veli", *İA*, C. 37, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 58-60.
- ŞİMŞİR, Mehmet, "Ekberîlik'in Teşekkülü ve Selçuklu Konya'sında Ekberîler", *Konya Kitabı*, C. III, ed. Caner Arabacı, M. Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş, KTO Yayınları, Konya 2023, s. 527, 542.
- TAŞĞIN, Ahmet, *Dediği Sultan ve Menakibi*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013.
- TUNCER, Baykara, *Yatağan*, TTK, Ankara 2013.
- UZLUK, Feridun Nafiz, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara 1958.
- ÜRKMEZ, Rauf Kahraman, "Selçuklu Konya'sında Bektaşî ve Kübrevî Dervişlerinin Faaliyetleri", *Konya Kitabı*, C. III, ed. Caner Arabacı, M. Ali Hacıgökmen, Mustafa Akkuş, KTO Yayınları, Konya 2023, s. 559-565.
- YÖRÜK, Doğan, "Konya ve Çevresinde Kolonizatör Dervişler (XV-XVI. Yüzyıl)", *Göç ve İskân*, ed. Alaattin Aköz-Doğan Yörük, Konya 2017, s. 109-144.
- YÖRÜK, Doğan, *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500-1584)*, Aksaray Valiliği Kültür Yayınları, Aksaray 2019.
- YÖRÜK, Doğan, *XVI. Yüzyılda Ereğli Kazası*, Ereğli Belediyesi Yayınları, Konya 2009.

Gazi

Akademik
Bakış

181

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

EKLER

Ek 1: 3324 Numaralı Nüfus Defterine Göre Yatağan Köyünün Nüfusu.

Hane: 1 Uzun Boylu Kara Sakallı İmam ve Hatip Karye-i mezbure Ahmed Havace veledi İsmail Sin: 35	Oğlu Mehmed Sin: 3	Diğeri Mustafa Sin: 2	Karındaşı Ter Sakallı Molla Osman veledi İsmail Sin: 16
Hane: 2 Orta Boylu Ak Sakallı Muhtar-ı Evvel Karye Çiftçi Hüseyin veledi Mehmed Sin: 65	Oğlu Kara Sakallı Feyzullah Sin: 30	Hafidi Orta Boylu Ter Bıyıklı Mehmed veledi Feyzullah Sin: 18	Diğeri İbrahim veledi Mezbur Sin: 7
Diğeri Mustafa veledi Mezbur Sin: 2			
Hane: 3 Orta Boylu Kumral Sakallı Muhtar-ı Sâni Çiftçi Ali veledi Süleyman Sin: 43	Oğlu Şabemred Süleyman Sin: 15	Diğeri Mehmed Sin: 5	Diğeri Mustafa Sin: 1
Hane: 4 Orta Boylu Ak Sakallı Çiftçi Seyid Ali veledi Süleyman Sin: 55	Oğlu İsmail Sin: 8	Diğeri Mehmed Sin: 6	Babalığı Orta Boylu Ak Sakallı İbrahim veledi Abdülmu'min Sin: 55
Hane: 5 Orta Boylu Kumral Bıyıklı Çiftçi Mehmed veledi Mehmed Sin: 30	Oğlu Ali Sin: 7	Diğeri Mustafa Sin: 5	Karındaşı Oğlu İbrahim veledi Ali Sin: 10
Hane: 6 Orta Boylu Ter Bıyıklı Çiftçi Ali veledi Mehmed Sin: 20	Karındaşı Orta Boylu Ter Bıyıklı İsmail veledi Mehmed Sin: 18	Diğeri Seyid Ali veledi Mehmed Sin: 10	Diğeri Mustafa veledi Mehmed Sin: 5
Hane: 7 Orta Boylu Kır Sakallı Çiftçi Mustafa veledi Mehmed Sin: 55	Redif Oğlu Orta Boylu Kara Bıyıklı Mehmed Sin: 22	Diğeri Şabemred Ahmed Sin: 15	Diğeri Hüseyin Sin: 11
Hafidi Mustafa veledi Mehmed Sin: 2			
Hane: 8 Orta Boylu Ak Sakallı Çiftçi Ali veledi Ömer Sin: 70	Redif Oğlu Kumral Bıyıklı Mustafa Sin: 28		
Hane: 9 Orta Boylu Kır Sakallı Çiftçi Mahmud veledi Ahmed Sin: 70	Oğlu Orta Boylu Kara Sakallı Abdülbaki Sin: 30	Diğeri Mustafa Sin: 11	
Hane: 10 Orta Boylu kumral Sakallı Çiftçi Ahmet veledi Mehmed Sin: 32	Oğlu Halil Sin: 8	Karındaşı Oğlu Mehmed veledi Halil Sin: 6	

Gör

Derviş ve İşkân:
Konya'da Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel Örneği

Hane: 11 Orta Boylu Ak Sakallı Çiftçi Halil veledi Ebubekir Sin: 70	Oğlu Mustafa Sin: 14	Diğeri Mehmed Sin: 10	Diğeri Süleyman Sin: 8
Diğeri Ebubekir Sin: 6			
Hane: 12 Orta Boylu Kır Sakallı Çiftçi Mehmed veledi Ahmed Sin: 50	Oğlu Orta Boylu Ter Bıyıklı Ahmed Sin: 18	Diğeri şabemred Ali Sin: 15	Diğeri Mehmed Sin: 12
Hane: 14 Redif Orta Boylu Kumral Sakallı Çiftçi Mehmed veledi Ahmed Sin: 35	Oğlu Ahmed Sin: 5	Diğeri Ömer Sin: 3	Diğeri Halil Sin: 1
Karındaşı Orta Boylu Kumral Bıyıklı Mustafa veledi Ahmed Sin: 27			
Hane: 15 Orta Boylu Kara Sakallı Çiftçi Ali veledi Mehmed Sin: 35	Oğlu Halil İbrahim Sin: 7		
Hane: 16 Orta Boylu Kara Sakallı Çiftçi İsmail veledi Mehmed Sin: 54	Oğlu Orta Boylu Kara Sakallı Süleyman Sin: 28	Hafidi Mustafa veledi Süleyman Sin: 5	Diğeri Ahmed veledi Süleyman Sin: 3
Hane: 17 Orta Boylu Ak Sakallı Çiftçi Osman veledi Ahmed Sin: 100 (Alil/düşkün)	Oğlu Orta Boylu Ak Sakallı Çiftçi Ömer veledi Osman Sin: 60	Hak? illetine mübtela Hafidi Orta Boylu Kara Bıyıklı Mehmed veledi Ömer Sin: 25	Diğeri Osman veledi Ömer Sin: 6
Diğeri Mustafa veledi Ömer Sin: 4			
Hane: 18 Orta Boylu Kara Sakallı Çiftçi Süleyman veledi Mehmed Sin: 45			
Hane: 19 Orta Boylu Ak Sakallı Alil İsmail veledi Hüseyin Sin: 80			
Hane: 20 Orta Boylu Kara Sakallı Demirci Ahmed veledi Ali Sin: 35	Oğlu Seyid Ali Sin: 5	Diğeri Mustafa Sin: 3	Diğeri Ebubekir Sin: 1
Hane: 21 Orta Boylu Kumral Sakallı Rençber? Ömer veledi Mustafa Sin: 35	Oğlu Mehmed Sin: 8	Diğeri Seyid Ali Sin: 1	

Gazî

Akademik
Bakış

183

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Ek 2: 10046 Numaralı Temettuat Defterine Göre Yatağan Köyünün Hane ve Vergi Kalemleri.

[illegible]

Derviş ve İskân:
Konya'da Şeyh Yatağan Ahmed Mürsel Örneği

Ek: 3: Yatağan Ahmed Mürsel Türbesi/Yatağan Köyü.

Kaynak: Kendi Arşivimden.

Ek 4: Yağan Ahmed Mürsel Türbesinin İç Görünümü.

Kaynak: Kendi Arşivimden

Gazi

Akademik
Bakış

185

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Ek 5: Yatağan Ahmed Mürsel'in Türbedeki Kabri.

Kaynak: Kendi Arşivimden.

Extended Abstract

In the historical process, it is seen that two main elements came to the fore in the Turkification and Islamization of Anatolia. The first of these was the victory of Malazgirt in 1071 and the second was the Mongol invasion. With the invasion, a Turkmen migration to the west took place and the population density of Anatolia increased. Among the arrivals were not only nomads but also city dwellers, villagers, merchants, scholars and dervishes. These Sufi and dervish groups that came to Anatolia in the 13th century began to be active in cities or rural areas. The administrators of the period also displayed a respectful attitude towards these dervishes and allocated them rich foundations. The Yesevi dervishes, who were referred to as the Khorasan or Turkistan saints, also played important roles in the Turkification and Islamization of Anatolia and the Balkans. Geyikli Baba, Hacı Bektaş-ı Veli, Abdal Musa, Sarı Saltuk, Emirci Sultan, Dediği Sultan Yesevi were just a few of their dervishes. These dervishes generally established lodges in remote areas and on deserted roadsides, thus achieving the spiritual conquest of the regions they were in. On the other hand, in addition to their religious missions, the lodges established by the dervishes also had functions such as organizing the nomads, ensuring road safety, and ensuring the permanence of their settlements. The lodges established by these settler dervishes, referred to as colonizers by Ömer Lütfi Barkan, constitute the first core of a settlement model. The people with titles such as ata, dede, baba, sheikh, abdal, who were located in the lodges, taught the peasants and nomads, who were mostly located in rural areas, a simple and more epic-based Sufi aspect, that is, an understanding of Islam that was more emotional and suitable for their lifestyles.

The representatives of the Yesevi school, who came to Anatolia in the 13th century and settled in Konya and its surroundings, were Dediği Sultan and his caliphs Handan Sultan, Ömer Baba, Ahmed Dede and Yatağan Ahmed, who settled in Melengürid Mountain. They carried the teachings they received from Yesevi Ata to Konya and its surroundings and played a leading role in

the Turkification and Islamization of the region. Dediği Sultan, who set out from Khorasan with the Turgut and Bayburt Turkmens, stopped by Hejaz for a while and from there came to Melengürüd Mountain. He left Yatağan Ahmed here and advised him to make Melengürüd Mountain his home. He settled in Mahmudhisar village of Ilgın town. Yatağan Ahmed also established his own zawiya in Melengürüd Mountain and started to serve the ayende and ravende. He developed close relations with Karamanoğlu Mehmed Bey and had the ham-lets of Suluçimen (Söbüçimen) and Kavak dedicated to his zawiya. After this, Suluçimen ham-let showed a development centered on zawiya and turned into a village. In this study, which was conducted based on foundation, census and population records, it was revealed how Suluçimen hamlet evolved into Yatağan village over time, and its population and economic development were also examined.

Gazi

Akademik
Bakış

187

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025